

Tillväxt väg ur budgetkris

De pågående finanskriserna i Europa och USA har gett luft under vingarna för två ekonomiska perspektiv.

Det ena perspektivet, det kamerala, riktar allt ljus på statskassorna. Ordning måste återställas i statsbudgetar genom en kombination av sänkta utgifter och höjda skatter.

Det andra, det keynesianska, fokuserar på efterfrågan. Existerande resurser i ekonomin bör utnyttjas bättre genom kortsiktiga stimulanser till konsumtion och infrastruktur etcetera.

Båda har sitt berättigande när oron växer över stigande statskulder och återigen ökad arbetslöshet. I USA dominerar de debatten helt just nu. "Statens utgifter måste skäras ned", säger republikanerna. "Skatterna måste höjas", svarar demokraterna. Detta är inledningen till ännu en seg dragkamp inför förslagen i november från kongressens särskilda skuldkommitté. Mitt i den debatten förbereder president Obama ett "jobb-paket", eftersom arbetslösheten enligt honom håller sig kvar runt 9 procent och ingen president har blivit återvald med en arbetslöshet högre än 8 procent.

"Man åstadkommer inte jobb och tillväxt genom att skrämman och beskatta dem som skapar jobb och tillväxt."

Med endast de här två perspektiven, det kamerala och det keynesianska, blir politiken fylld av motsättningar.

Å ena sidan talar man om att höja skatter och minska utgifter. Å andra sidan ser man de

svåra effekterna av fallande efterfrågan i ekonomin. Inom penningpolitiken uppstår en motsvarande konflikt. Å ena sidan en extremt lössläppt penningpolitik, där Federal Reserve i USA trycker pengar som aldrig förr, i syfte att förse en nedpressad ekonomi med likviditet. Å andra sidan därav en nollränta på lån och sparande under ytterligare två år, som stimulerar just det beteende som skapade krisen – billiga lån för osunda affärer, särskilt på bostadsmarknaden. Guldpriset är en reflexion av mångas oro för vart det här leder – till en ny våg av inflation.

ETT TREDJE PERSPEKTIV måste in i debatten: behovet av en politik för långsiktig tillväxt i den privata sektorn. Ekonomisk tillväxt är en omistlig del av den goda vägen ur krisen. Inser man det måste det också få sätta sin prägel på skattepolitik och regleringar. Det var tillväxten som lyfte Sverige ur finanskrisen på det tidiga 90-talet. Sänkta utgifter för bland annat bostadssubventioner hjälpte till. Men regeringen Bildts avregleringar (tele-

marknaden med mera) samt den tillväxtfrämjande skattereformen 1990 (förstärkt med avskaffad förmögenhetsskatt) gav, i förening med stärkt konkurrenskraft från den flytande kronan, en kraftig skjuts för tillväxt i det svenska näringslivet. Tillväxten har en dubbelt positiv effekt på de offentliga finanserna: den minskar utgifterna för arbetslöshetsstöd och socialbidrag samtidigt som den lyfter inkomsterna från moms och andra skatter, utan att skattesatserna behöver höjas.

DET ÄR DÅRSKAP att använda dagens offentliga underskott i USA och Europa som skäl för att höja skatterna på företagande, arbete och investeringar. Vad ekonomierna genomgår är en sanering av balansräkningar i den privata sektorn. När hushållens föll i USA kände sig hushållen mindre förmögna och började äntligen spara i stället för att låna. Det minskade efterfrågan och statens skatteinkomster. Även företagen, särskilt bankerna, behövde stärka sitt egna kapital i spåren av sammanbrottet för dåliga lån (Lehman Brothers etcetera). När hushåll och företag förbättrar sina balansräkningar går det ut över de offentliga kassorna. Ett övermått av krisstöd från Obama-administrationen har förstärkt effekten.

Amerikanska företag sitter nu med cirka tre tusen miljarder dollar i kassa. Centralbanken trodde att ännu mer påspädd likviditet skulle transformeras till investeringar. Men det sker inte så länge politiken skrämmer med total osäkerhet om kommande regleringar och skatter. Först om det kommer politiska besked som inger förtroende och visar på stabila skattevillkor för företagande, entreprenörskap och personbeskattning skapas den grund som gör att de rekordstora kassorna i privat sektor omvandlas till investeringar, entreprenörskap och arbete. Detta är den goda huvudvägen ut ur den offentliga budgetkrisen, vilket en vänsterman som Barack Obama har svårt att förstå, men även en högerman som Frankrikes president Nicolas Sarkozy.

MAN ÅSTADKOMMER INTE jobb och tillväxt genom att skrämman och beskatta dem som skapar jobb och tillväxt. Ej heller budgetbalans.

Hans Bergström

HANS BERGSTROM, DOCENT I STATS-VETENSKAP OCH FORE. DETTA CHEF-REDAKTÖR FÖR DAGENS NYHETER

